

Sygn. akt II UK 393/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 kwietnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Hajn (przewodniczący)
SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)
SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z wniosku J. T.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o wysokość emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 10 kwietnia 2014 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 14 marca 2013 r.,

uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej wysokości emerytury wnioskodawcy w okresie od dnia 25 grudnia 2008 r. do dnia 31 października 2011 r. i sprawę w tym zakresie przekazuje Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 11 października 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustalił J. T. prawo do emerytury od dnia 25 grudnia 2008 r. na podstawie art. 29

ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.).

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł J.T., domagając się: jej uchylenia, obliczenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z wybranych 20 lat kalendarzowych, tj. od 1969 r. do 1991 r. - bez lat: 1975, 1987 i 1988, uwzględnienia całego okresu pracy w „S.” Usługi Ochrony Mienia i Detektywistyczne Sp. z o.o., wypłaty emerytury wstecznej za cały grudzień 2008 r., poprawnego naliczenia i wypłaty świadczenia emerytalnego, między innymi w oparciu o załączone dokumenty oraz zasądzenia ustawowych odsetek od dnia nabycia uprawnień do emerytury.

Decyzjami: z dnia 15 grudnia 2011 r. i z dnia 21 grudnia 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych dokonał od dnia 1 listopada 2011 r. przeliczenia; świadczenia emerytalnego. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 99,66%.

Decyzją z dnia 27 grudnia 2011 r. Zakład Ubezpieczeń, powołując się na przepis art. 110 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, odstąpił od przeliczenia podstawy wymiaru świadczenia, ponieważ dotychczasowy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru, tj. 99,66 % jest wyższy od nowego.

Odwołania od powyższych decyzji wniósł J. T., zarzucając, że nie załatwiają one do końca spraw związanych z ustaleniem wysokości jego emerytury, w tym spraw podniesionych w odwołaniu od decyzji ZUS z dnia 11 października 2011 r. Ubezpieczony wniósł o: przyjęcie do obliczenia wysokości emerytury wskaźnika wysokości podstawy wymiaru 99,66%, ustalonego decyzją ZUS z dnia 15 grudnia 2011 r., od dnia nabycia uprawnień, tj. od dnia 25 grudnia 2008 r., uwzględnienie całego okresu pracy, tj. 37 lat i 8 miesięcy, wypłatę różnicy wysokości należnej emerytury od dnia nabycia uprawnień, w tym za cały grudzień 2008 r., zasądzenie ustawowych odsetek od dnia nabycia uprawnień do emerytury, anulowanie decyzji odmownej ZUS z dnia 27 grudnia 2011 r.

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wskazał, że ubezpieczony przedłożył nowe dokumenty pozwalające na przeliczenie świadczenia w dniu 9 listopada 2011 r., a zatem w świetle art. 133 ustawy o emeryturach i rentach z

Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prawidłowo przeliczono emeryturę od dnia 1 listopada 2011 r. i brak jest podstaw do wypłaty wyrównania od dnia 25 grudnia 2008 r. Wymagany do przyznania wcześniejszej emerytury 35-letni staż pracy ubezpieczony udokumentował w dniu 24 grudnia 2008 r., stąd brak podstaw do przyznania prawa do emerytury i jej wypłaty od dnia 1 grudnia 2008 r. Organ rentowy uznał za udowodniony staż pracy w wymiarze 37 lat, 8 miesięcy i 6 dni okresów składkowych i nieskładkowych, tak jak domaga się tego ubezpieczony w odwołaniu. Przy obliczaniu okresów składkowych i nieskładkowych uwzględniono zatrudnienie w „S.” Usługi Ochrony Mienia i Detektywistyczne Sp. z o.o. na podstawie zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu ZUS Rp-7 z dnia 14 października 2011 r. Prawomocnym wyrokiem Sądu - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. z dnia 14 lipca 2011 r., w sprawie VI U .../10, zmieniona została decyzja z dnia 16 marca 2009 r. w ten sposób, że ustalono, iż ubezpieczony podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia na rzecz Rodzinnego Ogrodu Działkowego „Z.” od dnia 1 kwietnia 2003 r. do dnia 31 maja 2006 r. Dopiero po uwzględnieniu tego okresu ubezpieczony spełnił wszystkie przesłanki nabycia prawa do emerytury. Ostatnią okolicznością niezbędną do wydania decyzji przyznającej emeryturę było zaświadczenie o zatrudnieniu w „S.” Usługi Ochrony Mienia Detektywistyczne Sp. z o.o. z dnia 4 października 2011 r.

Wyrokiem z dnia 19 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji z dnia 11 października 2011 r., przyznającej ubezpieczonemu prawo do emerytury od dnia 25 grudnia 2008 r., przy przyjęciu podstawy wymiaru składek z 20 lat kalendarzowych z całego okresu ubezpieczenia i wskaźnika podstawy wymiaru 46,73%.

W ocenie Sądu Okręgowego, roszczenia ubezpieczonego nie były zasadne, a żądanie odsetek winno być rozpatrzone przez organ rentowy. Odnosząc się do przepisu art. 133 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Sąd wskazał, że w przedmiotowym postępowaniu nie występuje błąd organu rentowego, Sąd również nie dopatrył się okoliczności mogących pozwolić na zmianę zaskarżonych decyzji. Nie ulega wątpliwości, iż prawomocnym wyrokiem

z dnia 14 lipca 2011 r. zmieniona została decyzja z dnia 16 marca 2009 r. w ten sposób, że ubezpieczony podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia na rzecz Rodzinnego Ogrodu Działkowego „Z.” od dnia 1 kwietnia 2003 r. do dnia 31 maja 2006 r. Dopiero po uwzględnieniu okresu od dnia 1 kwietnia 2003 r. do dnia 31 maja 2006 r. ubezpieczony spełnił wszystkie przesłanki nabycia prawa do emerytury. Ostatnią okolicznością niezbędną do wydania decyzji przyznającej emeryturę było zaświadczenie o zatrudnieniu w „S.” Usługi Ochrony Mienia i Detektywistyczne Sp. z o.o. z dnia 4 października 2011 r. - złożone w ZUS w dniu 6 października 2011 roku. Ubezpieczony udokumentował wymagany do przyznania wcześniejszej emerytury 35-letni staż pracy w dniu 24 grudnia 2008 r., stąd brak podstaw do przyznania prawa do emerytury i jej wypłaty od dnia 1 grudnia 2008 r. Przy obliczaniu okresów składkowych i nieskładkowych uwzględniono zatrudnienie w „S.” Usługi Ochrony Mienia i Detektywistyczne Sp. z o.o. na podstawie zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu ZUS Rp-7 z dnia 14 października 2011 r., które zostało złożone w organie rentowym dopiero przy odwołaniu z dnia 7 listopada 2011 r. W świetle powyższego Sąd Okręgowy uznał postępowanie organu rentowego w zakresie przyznania świadczenia emerytalnego za prawidłowe.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 14 marca 2013 r. oddalił apelację ubezpieczonego od powyższego wyroku.

W uzasadnieniu wskazano, że po uzupełnieniu postępowania dowodowego w postępowaniu apelacyjnym okazało się, że apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, spór w przedmiotowej sprawie koncentrował się na kwestii, czy zachodziły wszystkie przesłanki z art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych do wypłacenia różnicy pomiędzy kwotą przyznanej J. T. od dnia 25 grudnia 2008 r. emerytury obliczonej z zastosowaniem wskaźnika wysokości podstawy wymiaru 46,73%, a kwotą tego świadczenia obliczonego z zastosowaniem wskaźnika wysokości podstawy wymiaru 99,66% za okres od dnia 25 grudnia 2008 r. do dnia 31 października 2011 r., pod kątem błędu organu rentowego lub odwoławczego.

Sąd drugiej instancji zauważył, że użyte w treści art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych określenie „błąd organu rentowego” obejmuje sytuacje, w których organ rentowy lub organ odwoławczy miał podstawy do przyznania podwyższonego świadczenia, lecz z przyczyn leżących po jego stronie tego nie uczynił. Za takie przyczyny można uznać każdą obiektywną wadliwość decyzji, niezależnie od tego, czy jest ona skutkiem zaniedbania, pomyłki, celowego działania samego organu rentowego czy też rezultatem niewłaściwych działań pracodawców albo wadliwej techniki legislacyjnej i w konsekwencji niejednoznaczności stanowionych przepisów. Tymczasem z przeprowadzonych w sprawie dowodów wynika jednoznacznie, że organ rentowy nie dopuścił się błędu, ponieważ dopiero dowody przedłożone wraz z wnioskiem z dnia 9 listopada 2011 r., umożliwiły ustalenie nowej, wyższej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w latach kalendarzowych przyjętych do ponownego obliczenia podstawy wymiaru emerytury, zaś zaskarżoną decyzją z dnia 15 grudnia 2011 r. organ ten ponownie obliczył wysokość emerytury wnioskodawcy od miesiąca zgłoszenia tego wniosku, stosownie do treści art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd wskazał także, że bezprzedmiotowe jest zgłoszone przez apelującego żądanie przyjęcia okresu składkowego i nieskładkowego wynoszącego łącznie 37 lat i 8 miesięcy, ponieważ decyzją z dnia 21 grudnia 2011 r. organ rentowy już uwzględnił powyższe żądanie, przyjmując do ustalenia wysokości emerytury ubezpieczonego 36 lat i 11 miesięcy okresów składkowych (443 miesiące) oraz 8 miesięcy okresów nieskładkowych. W postępowaniu apelacyjnym pismem z dnia 11 marca 2013 r. „S.” Usługi Ochrony Mienia i Detektywistyczne Sp. z o.o. - pracodawca J. T. w okresie od dnia 11 grudnia 2007 r. do dnia 20 września 2011 r. - wyjaśniła zaś, że za okres jego nieusprawiedliwionej nieobecności od dnia 30 sierpnia 2011 r. do dnia 20 września 2011 r. nie były odprowadzane składki na ubezpieczenia społeczne, a zatem okres ten nie podlegał zaliczeniu do okresów składkowych lub nieskładkowych.

Ponadto ponieważ wnioskodawca zgłosił w postępowaniu odwoławczym żądanie wypłaty odsetek ustawowych od kwot wypłaconych mu tytułem emerytury od dnia 25 grudnia 2008 r. i żądanie to nie było dotąd przedmiotem rozpoznania

przez organ rentowy, a zatem Sąd Okręgowy nie mógł rozpoznać tego żądania, lecz na mocy art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. zobowiązany był do jego przekazania temu organowi do rozpoznania.

Ubezpieczony zaskarżył ten wyrok skargą kasacyjną, zarzucając mu naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, przez sporządzenie uzasadnienia wyroku w sposób niezgodny z art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i 378 § 1 k.p.c., przez nieustosunkowanie się w uzasadnieniu wyroku do wszystkich zarzutów apelacji, w szczególności zaś nieodniesienie się do zarzutów apelacji dotyczących oddalenia przez Sąd pierwszej instancji odwołania skarżącego od pierwszej decyzji z dnia 11 października 2011 r. i pozostawienie zarzutów i wniosków apelacji w tym zakresie poza zakresem rozważań w uzasadnieniu wyroku oraz brak uzasadnienia stanowiska Sądu Apelacyjnego o przyczynach, które spowodowały oddalenie apelacji w zakresie odwołania ubezpieczonego od decyzji z 11 października 2011 r., brak uzasadnienia stanowiska Sądu w zakresie przeprowadzonego uzupełniającego postępowania dowodowego przez Sąd Apelacyjny, zebranych w toku tego postępowania dowodowego dowodów i ich znaczenia i poczynionych w wyniku tego postępowania ustaleń; brak w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wskazania i rozważań charakteru i podstawy prawnej wydania przez organ rentowy decyzji z dnia 15 grudnia 2011 r. i z dnia 21 grudnia 2011 r., koniecznych dla oceny prawidłowości przyjęcia przez Sąd jako podstawy prawnej dla określenia terminu wypłaty podwyższonej emerytury art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Skarżący zarzucił także naruszenie prawa materialnego, przez błędne zastosowanie art. 133 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jako podstawy prawnej dla oddalenia zarzutów co do żądań skarżącego ustalenia wysokości świadczeń emerytalnych za okres od 25 grudnia 2008 do 31 października 2011 r. oraz przez niezastosowanie art. 129 ust. 1 tejże ustawy jako podstawy określenia wysokości emerytury za okres od 25 grudnia 2008 r. do 31 października 2011 r., a także przez naruszenie art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przez błędną wykładnię terminu „błąd organu rentowego i odwoławczego”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Biorąc za podstawę zakres zaskarżenia wyroku Sądu drugiej instancji, stwierdzić należy, że przedmiotem kontroli kasacyjnej jest żądanie ubezpieczonego wyrównania wysokości świadczeń emerytalnych, poczynając od 25 grudnia 2008 r. do 31 października 2011 r. według wskaźnika wysokości podstawy wymiaru 99,66%. Kwestię tę negatywnie rozstrzygały wspólnie wszystkie trzy decyzje zaskarżone w niniejszym postępowaniu, tj. decyzja z 11 października 2011 r., przyznająca ubezpieczonemu prawo do emerytury od 25 grudnia 2008 r. i ustalająca jej wysokość według wskaźnika wysokości podstawy wymiaru 46,73%, następnie zaś decyzje z dnia 15 grudnia 2011 r. i z dnia 21 grudnia 2011 r., ustalające nową wysokość emerytury od 1 listopada 2011 r. według wskaźnika wysokości podstawy wymiaru 99,66%.

Pierwsza z nich była decyzją o ustaleniu prawa do świadczenia oraz jego wysokości, dwie pozostałe zaś były decyzjami ustalającymi nową wysokość świadczenia. Oczywiście jest, że ze względu na datę wniosku o emeryturę w pierwszej decyzji (ustalającej prawo do emerytury i jej wysokość) do jej obliczenia mogła zostać przyjęta przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub na ubezpieczenie społeczne na podstawie przepisów prawa polskiego w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę albo przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe w okresie 20 lat kalendarzowych przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku, wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu (odpowiednio - art. 15 ust. 1 albo art. 15 ust. 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). Uwzględnione mogły zatem być wyłącznie zarobki ubezpieczonego do 2007 r. W podstawie faktycznej zaskarżonego wyroku brak ustaleń co do sposobu obliczenia wysokości emerytury w decyzji z dnia 11 października 2011 r., ze wskazaniem konkretnych lat i uzyskanych w nich zarobkach. Nie ma też koniecznych ustaleń, z których

wynikałoby, w jaki sposób w decyzjach z dnia 15 grudnia 2011 r. i z dnia 21 grudnia 2011 r. ustalona została nowa podstawa wymiaru emerytury (na podstawie art. 110 czy art. 111 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) i jakie lata przyjęto do jej obliczenia. Niewystarczające jest więc stwierdzenie, „że dopiero dowody przedłożone wraz z wnioskiem z dnia 9 listopada 2011 r., umożliwiły ustalenie nowej, wyższej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w latach kalendarzowych przyjętych do ponownego obliczenia podstawy wymiaru emerytury”. W konsekwencji, nie wiadomo, czy już w grudniu 2008 r. istniała możliwość ustalenia emerytury według wskaźnika wysokości podstawy wymiaru wyższego niż 46,73%. Przede wszystkim zaś nie ustalono, jakimi dowodami dotyczącymi wysokości wynagrodzenia dysponował wtedy organ rentowy, a jest to istotne ze względu na zarzuty apelacyjne, że niezłożenie dokumentów płacowych wynikało z niepouczenia ubezpieczonego przez organ rentowy o warunkach i dowodach wymaganych do uzyskania świadczeń emerytalno-rentowych, czego wymagał 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz.U. Nr 10, poz. 49 ze zm.) - obowiązującego w 2008 r.

Uzasadniony zatem okazał się przede wszystkim zarzut naruszenia prawa materialnego - art. 133 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, gdyż, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, zastosowanie przepisów prawa materialnego do niedostatecznie ustalonego stanu faktycznego oznacza wadliwą subsumcję tego stanu do zawartych w nich norm prawnych, a brak stosownych ustaleń uzasadnia zarzut kasacyjny naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe jego zastosowanie (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 września 2012 r., IV CSK 76/12, LEX nr 122981; z dnia 11 marca 2003 r., V CKN 1825/00, LEX nr 784216; z dnia 10 marca 2011 r., II PK 241/10, LEX nr 817524).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto po myśli art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

